

در سعادتمند باب عالی جوارنده
دائرة مخصوصه

مجل اداره :

مُطَرِّفُ قُرْبَانِ

مسکونه موافق آثار جدیدہ مع المنونہ
قبول اولیور
درج ایدہ بن آثار اعادہ اولیور

خطار :

دینہ، فلسفہ، علوم، مقبولہ، ادبیات و سیاسیات و باطنیات و کرمک اجتماعی و مدنی احوال و شہورہ اسلام و دینہ بحث ایدہ و ہفتہ ہر نشر اولیور۔

صاحب و مؤسسی :
ابوالعلا زین العابدین - ح . اشرف ادیب

آبونہ بدلی

سنہ لکی

القی آیلنی

ممالک عثمانیہ ایچون	۶۵	۳۵	غروش
روسیہ	۶۵	۳۵	روبلہ
سائر ممالک اجنبیہ	۱۷	۹	فرانق

تاریخ تأسسی

۱۰ تموز ۳۲۴

در سعادتمند نسخہ سی ۵۰ بارہ در

قیرلہ دن مقوا بورو ایلہ کوندریلیرسہ سنوی
۲۰ غروش فضلہ آلیر

در دنجی جلد

۲۷ جاذی الآخر ۳۲۸ پنجشنبہ ۲۴ حزیران ۳۲۶

عدد : ۹۶

نفسیہ شریف

انوارت آن

تفسیر

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

بورادہ غیبتدن خطابه تنبیر اسلوب وار . لسان عباد اوزرہ
شرف نزول ایدن بوسورہ کریمہ عبد حمد و ثنایہ حقیق و جدیر
بولان ذات حضرت اقدسہ جمیع ماسوادن اکمل تمیز و اتم ظهور
ایلہ تمیز ایتدیرن جلال صفات ایلہ ذکر و وصف ایلوبده علم
معلوم معینہ تعلق ایتسیلہ عبد رتبہ برهاندن طبقہ عیانہ ترقی و غیبتدن
شہودہ انتقال ایلہ رک کویا معلوم عیانہ ، معقول مشہودہ ، غیبت
حضورہ تحول ایدنجہ ، خلاصہ بتون حجابلر برر برر یرتیلہرق وجود
مطلق تجلی یه باشلا نجه عبدك کوکلی تهیج ایدیور . و قلبندن قویان
بر ندا ایلہ پیشگاه عز و جلادہ : [ای مولای متعال سنک که شئون
وصفاتک بودر انجق سکا عبادت و عبودیت ایدر و کافہ مهام امورده
انجق سندن عون و مدد دیلہرز . سندن بشقہ سی تعبد و عبودیتہ ،
استمداد و استمانیہ قطعاً شایان دکلدن] دیہ مناجات ایلدیور .

بوترز بیانه علم بلاغتمده [التفات] دینور که سوز بر اسلوب
اوزرہ ایراد اولنورکن کوکل تهیج ایتسیلہ بغتہ دیگر اسلوبه
کچمکدن عبارتدر . دیگر صورت ایلہ تعریف ایدنلرده واردر .

غیبتدن شہودہ انتقال ایلہ مراد ، حقیق بالحمد اولان ذات اجل

اعلائی کوز ایلہ کورمک دیمک دکلدن [ان احدکم لن یری ربہ حتی
یموت] . بورادہ شہود و معاینہ ایلہ مراد ، عبد ماسوادن بالکلیہ اعراض
ایلہ جناب اقدسہ تماماً توجہده رسوخ بولانجه انک لسانندہ ، قلبندہ ،
خیالندہ ، سرندہ ، جهرندہ جناب حقندن ماعداد برشی اولماز درجه
کنندندہ حاصل اولان حالتدر . بو حالتک مشاهدہ عد اولنسی ، چشم
حقیقت بین انی مشاهدہ ایلدیکی و قلب و قالب بو حالت ایلہ مشغول
اولدینی ایچوندنر . شو بیتک :

خیالک فی عینی وذکرتک فی فی
ومشواک فی قلبی فاین تغیب

قائلی بو حالتہ اشارت ایتشدنر .

اهل عرفان مبادیء حالندہ ذکر حقہ مداومت ایدر . اسما
وصفاتندہ تفکر و آلاء و نعمندہ تأمل ایلر . انفس و آفاقده کی مصنوعاتلہ
جناب بارینک عظمت شانہ و سلطنت جلیلہ سنہ استدلال ایدر . انواع
طاعات و صنوف ریاضات ایلہ ربہ تقرب ایلر و بر مقامدن دها عالیسنہ
ترقی ایدہ ایدہ نہایۃ الامر لجه وصولہ طالہرق اهل مشاهدہ و مکاشفہدن
اولمسیلہ جناب اقدسہ عیاناً کورر و شفاهاً ذات الوہیتہ مناجات
ایدنر . سورہ کریمہ نک اولی ، یعنی [الحمد لله رب العالمین . الرحمن
الرحیم . مالک يوم الدين] آیات جلیلہ سی اهل عرفانک مبادیء حالی
و مابعدی اهل عرفانک منتهای امرینی انبیا ایدیور . اللهم اجعلنا
من الواعظین الی العین ، دون السامعین للآثر .

[سائر الی الله] تعلقات کونیہدن تجرد ایدوب تدریج ایلہ مکاشفہ
مشاهدہ معاینہ مقاملرینہ ، بعدہ اتصال فی الانفصالہ و فنا فی البقایہ
عائد دها عالی مراتبہ ترقی ایدر و بورادہ [سیر الی الله] نہایت بولوب
منقطع اولمسیلہ [سیر فی الله] باشلار که بومرتبہ نہ منقطع نہ متناهی در .

ایشته شو بیتک :

شربت الحُب کاساً بعد کاس

فما نقد الشراب ولا رويت

قائلی بوحقیقه ایما ایدیور و شراب محبتی کاسه کاسه ایچدیکم
حاله نه شراب توکنندی نهده بن قاندم دیه او مرتیه نک بردریای
حسن و عشق بی پایان اولدیغنی بورمز عارفانه ایله افاده ایده بیایور ،
کسره و شنه ایله [ایا] مذهب جمهوره کوره ضمیر منفصل
منصوبدر و آخرینه لاحق اولان [کاف] ، [ها] ، [یا] نعین
خطاب و غیبت و تکلم ایچون زیاده قلنمش حر فلدر که بونلرک
اعرابدن محلی یوقدر : [انت] ده کی [تا] و [أرأیتک] ده کی
[کاف] کی . معلومدر که حق تأخیر اولان شیشی تقدیم حصر
و تخصیص افاده ایدر ؛ بناء علیه ذات جلیدن عبارت بولنان [إيَّاكَ]
ضمیر مفعولنک فعل اوزرینه تقدیمی قصر و تخصیصه دلالت ایلر .
بونکچوندر که ابن عباس رضی الله عنهما حضرتلری [ایاک نعبد]
قول کریمک معناسی [نعبدک ولا نعبد غیرک] دیمکدر دیمش .

عبادت : تذلل و خضوعک اقضای غایتی در . عبودیت عبادته
اقریدر . بعضیلری دیدی که عبادت : الله تعالی حضرتلرینک خشنود
اولدینی شیلری ایشله مکدر . عبودیت : الله تعالی حضرتلری نه یامش
نهایتش ایسه اکا راضی اولمقدر - س . [نَعْبُدُ] قول کریمی
عبادتدن و عبودیتدن اخذ اولمغه محتملدر . عبادت : عابدیت ؛ عبودت :
عبدیت دیمکدر - ب . عبادت اعلاهی مراتب خضوعدر . جناب
باری حیات و وجود و بونلرک توابی کی اعظم نعمی احسان ایلدیکنندن
عبادته انجق ذات الوهیتی شایان اولمغه ذات اقدسندن ماعداسنه
سجده ایتمک حرامدر ، چونکه اشرف اعضا اولان باشی ایاقلر الله
سورمک غایت خضوعدر . بعضیلری دیدی که [انکم و ما تعبدون من
دون الله حصب جهنم] قول کریمی امثالنده ذکر اولنان عبادت ،
مشرکینه تعریض و غیبتلرینه نداء آنلرک زعملری اوزره وارد اولمشدر .
عبادت کلهسی طاعت و دعا و توحید معالرندهده استعمال اولنور که بونلر
بری برینه مقارب معالردر . [ان لا تعبدوا الا شیطان] قول کریمی اولکی ،
[ان الذین یستکبرون عن عبادتی] نظم جلیلی ایکنجی ، [و ما خلقت الجن
والانس الا ليعبدون] آیت کریمهسی اوچنجی معنادندر . بعض محققین
دیدیلر که تعبدک اوج درجهسی واردر . بری ثوابه نیل و عقابدن
خشیت ایچون اولان تعبددر . زاهد دیدکلری ایشته بونوع عابددر .
زاهدک دنیا و طبیات و نفائسنه متابعتدن اعراضی دائم و شریف اولان
نعمه امید وار اولسندن ناشی در . تعبدک بودرجهسی اهل الله عندنده
مرتبه نازلدر و بوکا [عبادت] تسمیه اولنور . دیکری جناب حقه عبادت
و یا ذات الوهیتنه انتساب ایله تشرف و یا تکالیفی قبول ایچون ایدیان تعبددر .
تعبدک بودرجهسی مرتبه متوسطه در و بوکا [عبودیت] تسمیه ایدیلور .
تعبدک دیکر درجهسی ده عابد نفسنه وجهاً من الوجوه نظر ایتمکسزین
محضاً جناب بارینک استحقاق ذاتیسی ایچون ذات الوهیتنه اولنان

تعبددر که بونوع تعبد انجق خضوع و ذلتدن نشأت ایدر . تعبدک
بودرجهسی اعلاهی درجادر و بوکا [عبودت] تسمیه اولنور . مصلینک
افتتاح صلاتنده [أصلي لله تعالی] قولیه بودرجه تعبد اشارت واردر ؛
مصلی مثلاً [أصلي لثوابه تعالی] و یا خود [أصلي للتشرف بعبادته]
دیسه نمازی فاسد اولور - م .

استعانه ، نکاشته سطور سالفه اولدینی اوزره طلب معونت دیمکدر .
بوراده مستعان فیه یا اداء عبادته و غیریه . شامل کافه مهماتدر و یا خود
[ایاک نعبد] قول کریمه مقارنت قرینه سیله اداء عبادتدر . شوخالده
[وایاک نستعین] قول شریفنک معناسی : کافه مهماتده و یا اداء عبادتده
سندن ای ذوالجلال ! عون و مدد دیلر ز دیمک اولور . بناء علیه
مستعان فیهک ذکر اولنماسی یا قصد تعمیم و یا قصد اختصار ایچوندر
دینلمشدر .

بحث عمیق اولدینی قدر شوق انکیز اولوب شرح و ایضاخذنه
اطناب ایدندکجه وضوح و نشوه تراید ایلدیکنندن مفق دیار مصریه
شیخ محمد عبده مرحومک بومقامده کی تدقیقات عارفانه سی دکلیم :
عبادت تذلل و خضوعک اقضای غایتی در دیه تعریف ایدیورلر . هر عباره
معناسی تمایله تمایل و تصویر ایده مز ، انی عقول و افهامه صورت
واضحه قطعیهده تجلی ایتدیره مز . بونکچوندر که علی الاکثر اشیایی
بعض لوازمیه تفسیر و حقائق رسوم و عوارضیه تعریف ایدرلر ، حتی
احیاناً تعریف لفظی ایله اکتفا ایلدرک بر کله بی معناه اکا قریب
دیکر بر کله ایله تبیین ایدرلر . معنای عبادتی معرف و شارح اولق
اوزره ایراد ایتدکلری شو عباردهده اجمال و تساهل بولندیغندن اوده
بوقیلدندر . بز آیات قرآنی و اسالیب لغتی و عربک [عبد] بی و [خضع]
و [اطاع] و [ذل] کی معناده اکا مماثل و مقارب بولنان الفاظی
صورت استعمالی تتبع ایتدیکمز زمان بولور ز که بوالفاظدن هیچ
بری [عبد] به بکنزه مز و انک یرنی طوتماز . بوندن طولای دیدیلر که
[عباد] لفظی عبادتدن مأخوذ اولدینی جهتله جناب حقدن ماعداسنه
اضافه و نسبت ایدلمز ، [عبد] لفظی ایسه عبودیتدن مأخوذ اولدیغنه
و عبادت ایله عبودیت اره سنده فرق بولندیغنه منی الیه دن غیریه نسبت
واضافه ایدیلور . بواجلندن بعض علما دیدیلر که عبادت لغتده منحصر
الله ایچون استعمال اولنور سنده قرآنک استعمالی لغتک استعمالنه
مخالقدر . عاشق معشوقه تعظیم و خضوعده فوق الحد غلو ایدر ، بر
درجهده که انک حب و ارادهسی معشوقنک حب و اراده سنده محو
و مضمحل اولور . مع مافیة عاشقک بو خضوعنه حقیقت اوله رق عبادت
اطلاق اولتماز . پک چوق کیمسه ارده واردر که آداب و مراسمک
اقتضا ایلدیکی حدودی قات قات تجاوز ایله پرستش درجه سنده و بلکه
عبادت حته فائق بر صورتده ملوک و امرایه خضوع و سرفرو ایدرلر .
حالبو که عرب بوقیل خضوعدهده عبادت اطلاق ایتمز . شو حالده
عبادت ندر ؟ اسالیب صحیحه و عربک استعمال صریحی عبادتک شو
معناده اولدیغنه دلالت ایدیور : عبادت حد نهاییه و اصل اولمش بر
نوع خضوعدر که قلبک منشائی بیلیمیه رک معبود ایچون بر عظمت

حس ایلمسندن و معبود ایچون کنه و ماهیتنی ادراک ایلدیکی بر شوکت و قدرت اعتقاد ایتمسندن نشأت ایدر.

عبادتک ادیاندن هر بر دینده بک چوق صور و اشکالی واردر ، بونلر سلطنت عالیة الهیه اولان شعوری انسانه تذکار ایچون مشروع قلمشدر که عبادتک روح و سری ایشته بوشعوردر . عبادتدن هر بر عبادتک ، عبادت ایدن کیمسه نك اخلاقی تقویمده و نفسنی تهذیبده تأثیری واردر؛ بوتأثیر ایسه منشأ تعظیم و خضوع اولدیفنی آنفاً بیان ایتدیگمز او روح و شعور دن منحصر آ ظهوره کلور . ایمدی بر شکل عبادت بومعنادن خالی اولورسه عبادت اولماز ، فصل که انسانک صورت و تمثالی انسان اولدیفنی کی .

مثلاً نماز عبادتی اله آل ، باق جناب حق بزه نمازی فصل امر ایتمش ، مجرد نمازی اتیان ایتنکی دکل ، انی اقامه ایلکی امر ایدیور . بر شیئی اقامه ایتک او شیئی علت و سببی ایله ظهوره کلور و کندن آناری صدور ایدر صورتده متقوم کامل اولورق اتیان ایتکدر . نمازک آنار و نتایجی جناب حقل [ان الصلاة تنهى عن الفحشاء والمنکر] نظم جایی ایله [ان الانسان خلق هلوعا اذا مسه الشر جزوعا و اذا مسه الخير منوعا] المصلین [قول کریمده بزه خبر و یردیکی احوالدر . غایة عبادته مؤدی بولنان معنی و سرعبادتدن غفلت ایدرک مجرد حرکات و الفاظ معلومیه اتیان ایدنری [فویل للمصلین الذین هم عن صلاتهم ساهون الذین هم یر آؤن و یمنعون الماعون] قول شریفی ایله توعید بیورمشدر . بومقوله لر شکل صلاتی اتیان ایتدکری جهته انلره [مصلین] اطلاق اولنمشده خشیتنی اخطار و قلوبه عظمت سلطنتی اشعار ایدن ذات اقدس قلبک توجهندن عبارت بولنان صلاة حقیقیه دن غفلت ایله و متعاقباً دخی ریا و منع ماعون ایله توصیف ایدلشدر . ماعون: معونت و خیر دیمکدر . ریا ایکی نوعدر : بری ریا نفاقدر که خلق کورسون دیه ایشله ن عملدر ، دیگرى ریا عادتدر که عملک نه روح و فائده سی نه ده کیمک ایچون عمل اولدیفنی و عمل ایله کیمه تقرب ایلدیکی قطعاً ملاحظه اولنیهرق مجرد حکم عادت ایله ایشله ن عملدر . ایشته اکثر ناسک حالى بودر؛ بونلرک هنکام رشد و سدادده قلدقلى نماز هنکام طفولیتده پدرلرینی نماز قیلار ایکن کوردکلى زمان انی تقلیداً قلمش اولدقلى نمازک عینی در . بونلر اسرار صلاتی فهم و تعقل ایتکسزین محضاً عادت اولدیفندن ناشی بو حالده دوام ایدوب طوردرلر . بو نوع صلاة مقبول درکاه اله اولماز . بر چوق احادیث شریفه ده وارد اولمشدر که نمازی کنیدی فحشاء و منکر دن منع ایتیان کیمسه کوندن کونه اللهدن بعید اولور و قیلدیفنی نمازلر پچاوره کی بو کونوب یوزینه چاریلور . آیت کریمده واقع حصردن مستفاد اولدیفنی اوزره جناب حق کینندن غیریه عبادت ایدلماسنی بزه امر ایتدی ، چونکه ماورای اسباب اولان سلطنت غیبیه ذات الوهیتنه مقصور اولوب هیچ بر فرد بوسلطنتده کامشارک دکلدر ، بناءً علیه الحق ذات اقدس کبریا سنه تعظیم عبادت ایله تعظیم اولنور . فقط [و تعاونوا علی البر و التقوی] نظم جایی کی آیات شریفه ده بری بریمزه تعاون ایله امر بیورلمش اولدیفنی حالده ایچون بو قول کریمده استعانه دخی ذات الوهیتنه حصر و قصر ایدیلیور ؟

جواب: انسانک ایشله دیکی هرایشک ثمره دار اولسی ، برطاقم اسبابک حصولنه و برطاقم موانعک انتفاسنه توقف ایدر که حکمت الهیه او اسبابک اوایشه مؤدی اولسنی اقتضا ایلدیکی کی او موانعده بر مقتضای حکمت الهیه او ایشک ظهورینه حائل اوله بیله جک بر حالده در . جناب حق انسانى احسان ایتدیکی علم و قوت ایله بعض موانعک دفعنه و بعض اسبابک کسبنه متمکن قلمش ایسه ده بعض موانع و اسبابک دفع و کسبنی اندن منع ایتشدر . شو حالده بزه واجب اولان ، داخل استطاعتمز اولان امورى ادا ایتک ، افعال و اعمالمزى اتقان و ترصین خصوصنده مقتدر اولدیفمز نه قدر قوت و قدرت وار ایسه هیسنى بذل و صرف ایتک ، تعاونه احتیاج بولنان امورده ده بری بریمزه یاردم ایتک ، کسب بشرک ماوراسنده اولان احوال و کیفیاتده الحق قادر مطلق حضرتلرینه تفویض امر ایتک ، منحصرأ ذات الوهیتنه التجا ایدرک ایشی اتمام و ثمره سنه ایصال ایدن عون و مددی خاصه ذات اقدسندن طلب ایلکدر ، زیرا مجموع بشره احسان اولنان اسبابک ماوراسنه مسبب الاسباب و رب الاربابدن بشقه هیچ بر فرد قادر دکلدر . بر چفتجینک و وظیفه سی زراعت ایتک و یری نطس ایتک کوبره له مک صوارمق کی لازم اولان امورده بذل جهد ایتکدر . فقط سهاوی وارضی بر طاقم آفات و مصائب واردر که اکا تدبیر بولمق قارشو کلک مقدور بشر اولدیفندن زارعک فعل و سعی ثمره دار اولسی الحق جناب حقل لطف و کرمنه وابستدر . تاجرده بویه در ، وظیفه سی کار و کسبنه وسعی یتدیکی مرتبه چالشقدر ، فقط بعض نا کھانی ظهورات اولور که بوکا جناب حقدن ماعدا چاره ساز یوقدر ، بناءً علیه کار و کسبنده موفقیتی الحق لطف حق ایله اولور . مقدور بشر اولیان امورى جناب حقل غیریذن نیاز ایتک ، زمان نزول قرأ نده ودها اندن اول شائع اولان بت پرستلکک انواعندن برنوعدر .

[وایک نستعین] قول کریم و جیزی بزى دنیا و آخرتده معراج سعادت اولان ایکی امر عظیمه ارشاد ایدیور : بری نافع ایشلر ایشله یوب انی اتقان ایچون داخل استطاعتمز بولنان بتون قوت و قدرتمزى بذل ایلکدر ، زیرا طلب معونت الحق اول ایشدن طولای اولور که انسان بذل طاقت ایتدیکی حالده یا باشه چیقارده ماز و یا خود موفق اوله میه جغندن اندیشه ایدرده اتمام واکالی ایچون طلب معونته مضطر قالور . بر کیمسه نك النده کی قلم یازیخانه اوزرینه دوشسه قلمی آلمق ایچون او کیمسه آخردن استعانه یه محتاج دکلدر . فقط صرتمده کی بار ثقیل ایله یره دوشوبده قالقه میان آدم آخرک اعانه سنه محتاج اولور . بو برنجی امر ، سعادت دنیویه نك مرقاتی و سعادت اخرویه نك ارکانندن بررکن در . ایکنجیسی مقدور اولیان حالاتده استعانه نك یالکنز جناب حقه وجوب قصرینه دائر آیتده کی اسلوب حصرك افاده ایلدیکی معنادر که بوده روح دیندر و معتقدلرینک نفوسنی اعلا و کندیلرینی رقی اغیاردن تخلص ایدر کمال توحید خالصدر انتهى ملخصاً .

برکت زاده اسماعیل حقى

